

Čebelarjeva opravila v februarju

Tomislav Strgulc (tomo.strgulc@gmail.com)

Stanje v panju

Stanje v čebelji družini v februarju je dokaj podobno stanju v drugi polovici januarja. V tem mesecu bodo začele zalegati jajčeca tudi matice, ki so v januarju še odlašale. Ali začno prej zalegati mlade, lanskoletne matice ali starejše, je težko reči. Večkrat preberemo, da mlade zalegajo dlje in tudi prej začno, a moje izkušnje niso povsem take. Vsako leto izdelam seznam stanja matic po panjih, tako da vem, koliko stare matice imam. Tako sem lahko opazil, da matice, starejše od enega leta, včasih začnejo zalegati prej kot mlajše. Ne vem, kaj je vzrok, a to opažam že vsa leta, odkar sem postal na to pozoren. Morda je to samo izjema, ki potrjuje pravilo. Lahko pa z gotovostjo trdim, da bo v tem mesecu v vseh panjih s čebeljimi družinami v osrednji Sloveniji zalega. Zalege bo vedno več in s tem bo tudi poraba hrane večja. V mojih treh panjih, ki so na tehtnici, so čebele decembra porabile povprečno samo 0,6 kg medu, januarja že več kot kilogram in pol, v februarju pa se bo ta poraba povečala še vsaj za pol kilograma. Večja poraba hrane pomeni tudi več kondenza in s tem tudi vlage, ki je čebele ne marajo. Za čebele je zalega ključnega pomena, ne bodo je zapustile in z oskrbo s hrano in gretjem bodo vztrajale za vsako ceno. Za gretje panja in hranjenje zalege čebele potrebujejo med, cvetni prah in vodo. Količina raznolikega cvetnega prahu v zimski zalogi je dokaj pomembna, saj je to edini vir beljakovin. Cvetni prah čebele potrebujejo za hranjenje čebeljih ličink – žerk – in izdelavo matičnega mlečka, ki je sestavni del prehrane čebeljih ličink in matice. Lansko jesen sem opazil, da je cvetnega prahu v zimski zalogi manj kot običajno. Ali ga je tokrat dovolj?

Poraba hrane pomeni tudi kopičenje blata, ki ga čebele zadržujejo v zadnjem delu črevesja – blatniku. Če so čebele zdrave in zimujejo ob primerni hrani, lahko zadržujejo blato do treh mesecev. V letih, ko so bile zime še podobne zimam, so čebele prvi izlet in trebljenje opravile februarja. Običajno je prišlo do otoplitve okoli svečnice, to je 2. februarja, in po uspešnem trebljenju smo si čebelarji nekoliko oddahnili. Nepravočasen čistilni izlet čebele prisili, da začnejo izločati blato po satih v panju. Povzroči pa tudi vnetje povrhnjice (epitelija) čebeljega črevesja. Posledica je griza in ob okužbi z glivo nosemo tudi dokaj resne zdravstvene težave. Zadnja leta so zime blažje in čebele prepogosto izletavajo in si lahko pravočasno izpraznijo črevesje, zato ta težava ni več pogosta. Je pa prišlo do druge težave, to

Pogača nad matično rešetko, če prezimljamo v plodišču.

Pogača v obrnjenem mediščnem okencu

je večja poraba hrane. Omenil sem že potrebo po vodi. Dobršen del vode čebele zaužijejo z medom. Med ne sme biti kristaliziran, zato se moramo zavedati, kako pomembna je kakovost zimske zaloge hrane. Preostali del vode bodo čebele dobile iz kondenza, ki se nabira na stenah in stropu panja ter v naravi, če bo dovolj toplo.

Delo čebelarja

Ker prihaja obdobje, ko bomo pogosteje posegali v panj, bom napisal nekaj splošnih navodil, ki se jih držim pri delu v čebelnjaku. Nikoli ne brskam po panju, če ni treba. Čebele namreč same najbolje »vedo«, kašen razpored v panju jim najbolj ustreza. Vsak poseg v čebelje gnezdo jim povzroči stres. Prebral sem, da po posegu potrebujejo dva dneva, da se razmere v panju normalizirajo. V obdobju zimovanja mora biti v čebelnjaku mir, zato v njem ne počnem ničesar, kar bi lahko čebele vznemirjalo. Vsak poseg v panj mora biti premišljen in v pomoč in korist čebelam. Ne glede na časovno obdobje pazim, da je poseg v panj čim krajši in omejen na nujna opravila. Odsvetujem iskanje matice ob vsakem pregledu, kar radi počnejo

Foto: Tomislav Strgulc

Foto: Tomislav Strgulc

predvsem čebelarji začetniki. Kdaj je treba poiskati matico, bom zapisal, ko bo čas za to.

Februar je pri meni čas ulivanja satnic, sestavljanja in žičenja satnikov, obnavljanja panjev in prašilčkov, ki niso zasedeni, in ne nazadnje čas za prebiranje čebelarske literature, ki je ni malo. Satnike AŽ in LR žičim v obliki črke W z dodatnima žicama ob straneh. Za tak način sem se odločil v času prevažanja čebel, saj je satje tako čvrstše in se satnice po robovih ne vihajo. Že več kot desetletje si satnice AŽ in LR 2/3 izdelujem sam, iz voska svojih čebel. Satnice vlivam s stiskalnicama lastne izdelave. Vosek, ki ga uporabim za izdelavo satnic, pred vlivanjem steriliziram. S tem se izognem vnosu spor hude gnilobe. Za sterilizacijo vosek za 20 minut segrejem na 120 °C. Satnike AŽ kupujem sestavljene, satnike LR 2/3 pa nesestavljene in jih sestavljam sam. Delo je zamudno, a prihranim nekaj denarja, pa še v veselje mi je, saj to delam za svoje čebele.

V tem mesecu vedno izdelam pogače z dodatkom cvetnega prahu. Vsaki gospodarni čebelji družini namenim približno 1 kg, rezervnim pa 0,5 kg teh pogač. Pri izdelavi pogač sem zelo pozoren na kakovost cvetnega prahu. Cvetnega prahu nikoli ne smukam čebelam, ki so okužene s poapnelo zalego, kaj šele da bi tak cvetni prah uporabil za izdelavo pogač. Naj dodam še svoj recept za izdelavo omenjenih pogač. V kilogram sladkorja v prahu vmešam 100 g cvetnega prahu in 80 ml vode. Zmes dobro pregnetem, pustim počivati nekaj ur in z njo napolnim plastične vrečke.

Februar je mesec, ko naj bi bil čebelnjak prekrit s snegom. Kadar je res tako, pred panji odstranim sneg ali ga prekrijem z žagovino ali senenim drobirjem. S tem nekoliko olajšam vrnitev čebel v panj, po iztrebljanju. Če bi pristale na snegu, bi lahko tam podhlajene umrle. Zelo koristno je spremljati izlet čebel na trebljenje, ki se zgodi, ko nastopi otoplitev. Če je le mogoče, sem tedaj pri čebelnjaku in opazujem dogajanje pred panji. Panje, iz katerih čebele ne izletavajo oziroma se trebijo že na izletni deski ali pročelju panja, si zabeležim in jih takoj, ko vreme dopušča, pregledam. Ker sem o vzrokih za pregled pisal že januarja, bom tokrat dal poudarek samo dostopnosti čebel do vode in hrane.

Zaradi potrebe po vodi že pred otoplitvijo v februarju uredim napajalnik z vodo. Napajalnik napolnim s toplo vodo in ji dodam kuhinjsko sol. Dodam 1 g soli na 10 l vode. Pomembno je, da je napajalnik stalno oskrbovan, da se čebele navadijo na ta vodni vir. Če napajalnik ni oskrbovan, ga bodo prenehale uporabljati in težko jih bomo ponovno privabili.

Poraba hrane v februarju se povečuje, sočasno pa je še vedno veliko možnosti, da pride do občutne ohladitve. Ohladitev čebele prisili, da zgostijo gručo okoli zalege, in dostop do hrane je prekinjen. V letih čebelarjenja, in teh ni malo, se mi je kar nekajkrat zgodilo, da so moje čebele

pomrle od gladu, čeprav je bilo v panju hrane dovolj. Kot sem že omenil, je zalega sidro, ki čebele zadržuje, zato se ne premaknejo na sat s hrano, čeprav je oddaljen le ulico ali dve. Večji obseg zalege še povečuje učinek sidra. V izogib tem dogodkom, ki so me vedno prizadeli, februarja nekajkrat opravim pregled. Z dobro baterijsko svetilko od zadaj posvetim v panj, da vidim, koliko satov zasedajo čebele in ali je medeni sat ob gnezdu. Kaj storim, če ni, sem opisal januarja. Proti koncu februarja običajno čebelam dodam pogače. Odvzem sladkorne pogače je postopen in matice ne spodbuja k zaleganju tako močno, kot če bi čebelam dodal sladkorno tekočino. Februar še ni čas za pretirano spodbujanje matice k zaleganju, še posebno ne, če čebel ne prevažamo na zgodnje pomladanske paše. Pri dodajanju pogač s cvetnim prahom se držim pravila, da jih ne dodajam, če čebele še niso opravile čistilnega izleta. Ker čebele prezimljam v medišču, pogač ne morem položiti nad gnezdo oziroma na matično rešetko. Položim jih zadaj, v mediščno okence, ki ga zasukam tako, da so satna razstojišča zunaj, prostor za mrežo pa je ravno pravi za namestitev pogače. Ob takšni postavitvi preprosto preverjam porabo pogače.

Pri oskrbi čebel v nakladnih panjih imajo posegi v panj popolnoma enak cilj, le pristop je prilagojen tem panjem.

Zažičen satnik AŽ

Foto: Tomislav Strgulc

Preša za litje satnic AŽ

Foto: Tomislav Strgulc

Foto: Tomislav Strgulc

Pogača s cvetnim prahom v obrnjenem okencu medišča

Foto: Tomislav Strgulc

Napajalnik

V čebelnjaku v Vasi na skali, kjer je ob pravih zimah dostop do stojišča otežen vsaj dva meseca, dodam 2,5 kg kupljene pogače brez dodatkov ob zadnjem obisku, ki je običajno konec decembra. Pogačo položim na odprtino notranjega pokrova, ne glede na to, ali so čebele že vidne ali ne, in jo prekrijem z več sloji časopisnega papirja. Do zdaj sem bil vedno zelo zadovoljen s stanjem pri prvem naslednjem obisku, običajno konec marca. Pogačo so čebele porabile in razvoj je bil praviloma boljši kot v Pirničah v bližini Ljubljane.

Skrb za zdravje čebeljih družin

Med posegi v čebeljo družino in opazovanjem čebel pred panjem bo izkušen čebelar hitro prepoznal odstopanja. Izkušnje si pridobimo z leti dela s čebelami in poznavanjem vsaj osnovne biologije čebel in čebelje družine. Prav slednjemu čebelarji namenjajo premalo pozornosti in ukrepe pri oskrbi čebel preveč enačijo s potrebami drugih živali. Z napačnimi posegi čebelam ne pomagamo, povzročamo pa jim dodatne težave. Predvsem spomladi, ko so čebele še posebej ranljive, je pomembno, da so ukrepi smiselni in pravočasni. V tem obdobju prihaja do postopne zamenjave dolgoživih čebel s kratkoživimi. Neprimeren ukrep lahko skrajša življenjsko dobo toliko, da prenos opravil ni optimalen. Tudi med letom skrajšanje življenjske

dobe čebele zaradi različnih vzrokov predstavlja resne težave.

Vedeti moramo, da v zdravi čebelji družini čebele prvih 21 dni opravljajo dela v panju, nato pa 14 dni nabirajo medičino, cvetni prah, propolis in vodo. Zaradi predčasnega odmrtja manjka prav obdobje, ki je za dobre donose čebeljih pridelkov najpomembnejše. Na manjši donos se odzove tudi matica, ki pospeši zaleganje, in v panju imamo na videz veliko čebel, ki pa žal niso nabiralke in so zaposlene predvsem z oskrbovanjem zalege. Vzroki za krajšo življenjsko dobo čebel so številni in se med seboj prepletajo. Literatura pogosto omenja bolezni, nepravilno rabo zdravil za zatiranje varoj, slabo preskrbo s hranili, vnos škodljivih snovi (ostanki fitofarmacevtskih sredstev, težkih kovin ...) in neustrezne tehnološke posege v družinah ob nepravem času.

Kadar opazimo, da je družina šibka, in opazimo še druge nenormalne znake, kot so iztrebki čebel po satju, se vedno potrudimo, da najdemo vzrok težavam v družini. Obrnemo se lahko na pristojnega veterinarja NVI, ki bo tudi opravil ustrezno vzorčenje. Sate družin, ki so odmrle ali pa smo jih zaradi šibkosti zažveplali, neškodljivo uničimo ali pretopimo. Odločimo se na podlagi vzroka propada družine.

Pred ponovno naselitvijo čebel moramo dobro razkužiti panj. Če ni nevarnosti širjenja bolezni, lahko družino zožimo in v panju pustimo le toliko satov, kot jih družina zaseda, in dva dodatna sata z ustrezno hrano.

Po pregledu zapiskov, v katere beležim dogajanja v svojem čebelarstvu v posameznih letih, lahko ugotovim, da mi je največ čebeljih družin pomrlo zaradi nosemavosti. Leta 2012, ko mi je pomrla četrтина čebeljih družin, sem po nasvetu veterinarke iz uporabe izločil vse stare sate odmrlih družin. Svetle sate, ki niso bili popacani z iztrebki, sem razkuževal v plastičnih sodih s hlapi očetne kisline. Uporabil sem 2 ml 80-% očetne kisline na vsak liter prostornine soda. Sate sem pustil v sodu sedem dni, nato sem jih dobro prezračil in pozneje vrnil v uporabo. V preteklosti sem zadnjim odmerkom hrane za zimo dodajal KAS, pripravek iz pelina, ki ima pozitivne učinke in je povsem naravnega izvora. Izdelal sem ga sam, tik pred uporabo. Zadnji dve leti sem v mesecu marcu uporabil prehranski dodatek ApiHerb. Moram omeniti, da vsako leto, ob pomoči hčere, opravim mikroskopski pregled prisotnosti spor nosome v čebelah iz panjev vseh stojišč. V vseh vzorcih so spore nosome še vedno prisotne, a je njihovo število manjše kot pred leti. Vzorce za pregled sem do zdaj jemal le marca, letos pa bom opravil nekaj pregledov tudi med sezono.

Za zmanjšanje možnosti okužbe z nosemo priporočam: (1) pregled mrtvic marca in pašnih čebel med letom, (2) redno menjavo satja, (3) menjavo matic, ki slabo zalegajo, (4) uporabo ustrezne hrane za zimovanje, (5) redno razkuževanje panjev in (6) vzdrževanje higienskega napajalnika. ●